

Psykiatrien i Region Syddanmark

**Autismespektrumforstyrrelser
2020**

Børne- og ungdomspsykiatri Aabenraa

Region Syddanmark

24. september 2020

Temaaften om autismespektrumforstyrrelser

Kært barn mange navne...

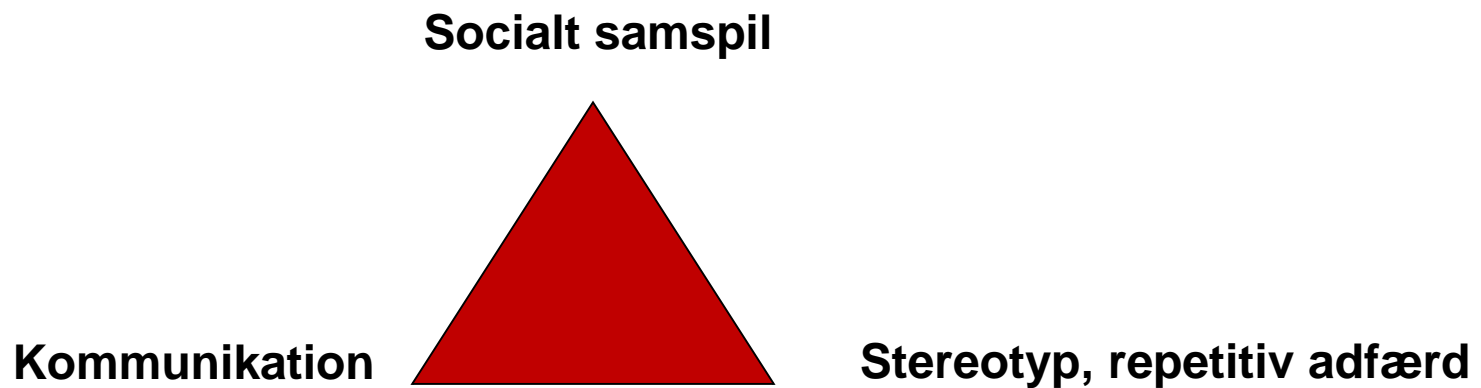
- Autisme
- Autismespektrumforstyrrelser (ASF)
- Gennemgribende udviklingsforstyrrelse

- Infantil autisme
- Atypisk autisme
- Aspergers syndrom

Hvad er det vi kigger efter...

Triaden

Lorna Wing, 1979

Gennemgribende udviklingsforstyrrelser

Nedsat socialt samspil

- Nedsat øjenkontakt, mimik, gestikulation
- Nedsat interesse i og ej opsøgende i kontakten til jævnaldrende børn og unge
- Nedsat fælles interesse, nedsat spontan delagtiggørelse af oplevelser
- Nedsat situationsfornemmelse og integration af social-, emotionel- og kommunikativ adfærd

Gennemgribende udviklingsforstyrrelser

Kvalitativt afvigende kommunikation

- Forsinket sprogudvikling
- Nedsat spontan tale
- Forsinket talesprog, som ikke kompenseres for via mimik eller gestik.
- Anderledes tonefald, ekkolali, frasesprog, stereotype, repetitive eller særegne ord, sætninger eller ordstillinger, "man/navn" om sig selv.

Kvalitativt afvigende kommunikation

- Nedsat evne til som-om leg/imitationsleg, nedsat evne til rolleleg.
- Nedsat fantasieevne, forestillingsleg.
- Legen bliver ensformig, gentagelsespræget, uden alderssvarende udvikling over tid.
- Opstilling af bondegård, men aldrig leg med dyrene.

Kvalitativt afvigende kommunikation - kan i leg ses som...

- Parallelleg – det vil side ved siden af jævnaldrende – uden at inddrage og dele legen
- Leg på egne præmisser – ej forhandle i legen
- Ej rolleleg, hvor barnet lader dukken agere som aktiv medspiller som i et skuespil
- Nedsat initiativ til, og evne til at lave lege ud fra abstrakt, tænkt fantasi

Stereotype adfærdsmønstre - kan ses som særinteresser

- En eller flere stereotype, indskrænkede interesser, som afviger i forhold til indhold eller intensitet.
- Taler vedvarende om samme interesse uanset om lytteren er interesseret heri.
- Bringer interessen ind i alle sammenhænge uanset om det er relevant.
- Har speciel viden om et emne som er udsædvanligt i forhold til form/indhold eller i forhold til jævnaldrende.

Stereotype adfærdsmønstre

- Motoriske mannerismer – basken – hånd/fingre til hele armen når ivrig, vriden, komplekse kropsbevægelser.
- Deltaljeorienteret og optaget af delelementer herunder sanseindtryk – lugt, lyd, lys, konsistens.
- Stereotyp brug af legetøjet, ruller med hjul, optaget af lyden frem for selve legetøjet, lugter til det, snurren rundt osv.

Sensorisk følsomhed

- Taktile følsomhed
  - lys, lyd, berøring, smage og konsistenser mv.
- Klippe negle, vaske hår, tøjskift

Gennemgribende udviklingsforstyrrelser

Klassifikation i diagnose-systemet

- DSM-5 (APA)
- Autism Spectrum Disorder
  - 299.00
  - Nu inddelt i niveauer (level 1-2-3)
- ICD-10 (WHO)
- Gennemgribende udviklingsforstyrrelser
  - F84.0 Infantil Autisme
  - F84.1 Atypisk Autisme
  - F84.5 Aspergers syndrom
  - F84.8 GU anden (GUA)
  - F84.9 GU uspecifik (GUU)

ICD-11 er på vej

Diagnostik

ICD-10 (WHO)

➤ Gennemgribende udviklingsforstyrrelser

- F84.0 Infantil Autisme

Forstyrret udvikling før 3. år indenfor minimum et af følgende: forsinket sprogudvikling, socialt samspil og funktionel/symbolsk leg samt

symptomer indenfor alle tre ben i triaden - afvigende socialt samspil, kommunikation og stereotyp adfærd/interesser.

Diagnostik

- F84.1 Atypisk Autisme

Afviger fra infantil autisme ved begyndelsestidspunkt over 3 år
eller
ved ikke at udfylde alle tre ben i triaden.

Diagnostik

- F84.5 Aspergers syndrom

Afviger fra infantil autisme ved ikke at have sprogforstyrrelse.

Der skal være normal kognitiv udvikling.

Der er forsat kvalitativ forstyrrelse af sociale samspil samt repetitive, stereotype interesser.

Hvad skyldes autisme?

Ætiologi

➤ Genetiske faktorer

- Familie disposition – 3-10% højere risiko for søskende til barn med Autism Spektrum Forstyrrelse
- MFR vaccination – ej fundet sammenhæng

Forekomst i børne- og ungdomspsykiatri

- Autismespektrumforstyrrelser 1%
- ADHD 3-5%
- Tourettes syndrom 1%
- OCD 1-2%

Kønsforskelle i forekomst

- Flere drenge end piger diagnosticeres med ASF
- Kønsratio: 1:4
- Det kan være sværere at opdage pigerne

Stigende forekomst af ASF

Forekomsten af ASF har været stigende i de seneste år.
Årsager hertil debatteres.

Hypoteser om medvirkende årsager:

- Diagnosebegrebet er blevet udvidet
- Diagnosticering af voksne
- Bedre redskaber til at diagnosticere med
- Stigende krav til sociale og kommunikative færdigheder
- Adgang til støtte

Differentialdiagnostik

- Indlæringsvanskeligheder
- Syn/høreelse
- Epilepsi
- ADHD
- Angst
- Depression

Komorbiditet

ADHD

TICS/
Tourettes
syndrom

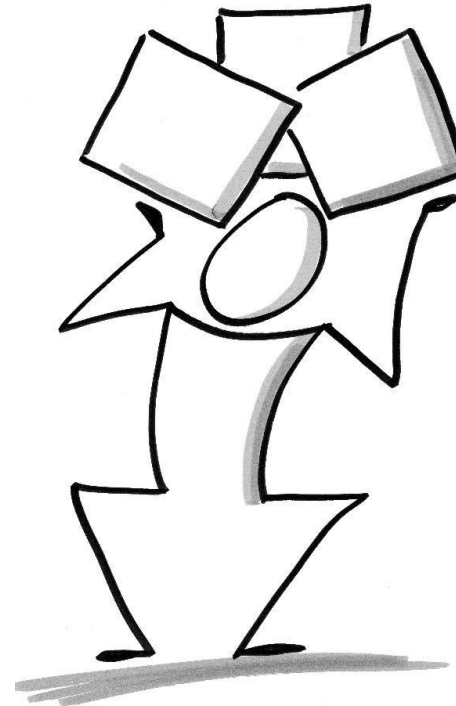
OCD

Angst/Depression

Psykose

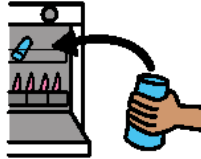

Hvorfor struktur?

- Skaber ro og overblik
- Skaber forudsigelighed
- Det øger selvstændighed
- Mindsker konflikter mellem barn og forældre

Hvordan skaber man struktur?

- Billeder
- Billeder og tekst
- Tekst

1	2	3	4	5
Beskidt service	Smid resterne ud	Skyld din tallerken	Sæt service i opvaskemaskinen	sæt det i pæn orden
				

De 9 H'er

- Hvad?
- Hvorfor?
- Hvordan?
- Hvor?
- Hvornår?
- Hvor længe?
- Hvem?
- Hvor meget?
- Hvad skal jeg lave bagefter?

Hjælpemidler

Time Timer

Boardmaker (Software til at lave piktogrammer/støttesystemer)

Kædedyne/kugledyne

Kædevest

”Dimse”-ting til sansestimulering

Høreværn eller høretelefoner med støjrreduktion

Apps: mindapps.dk

Piger med autisme

- Diagnosticeres ofte senere end drengene
- Ofte mere almindelige interesser, såsom heste/dyr, manga eller tegne

Kan opleve problemer med:

- At være en del af sociale fællesskab
- Lavt selvværd
- Forkerthedsfølelse
- Sociale kompetencer - manglende strategier
- Kende sine følelser

Piger med autisme

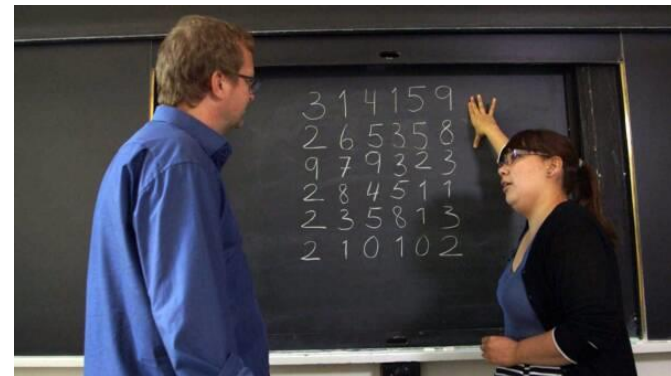
- Risiko for angst, depression og spiseforstyrrelser
- Opleves ofte perfektionistiske
- Tilbageholdende og tilpasser sig til omgivelserne
- Kan have svært ved at fornemme grænser

Støttebehov

- Meget forskellige støttebehov fra person til person
- Aflastning
- Bosted
- Støttekontaktperson
- Forberedende Grunduddannelse (FGU)
- Særligt Tilrettelagt Ungdomsuddannelse (STU)
- Flexjob

Særlige kompetencer

- Øje for detaljer
  - Gode til at se og lave systemer
  - Har gode evner ift. forskellige jobs, eksempelvis IT, ingeniører, musik, forskning mv.
-
- De skjulte talenter, DR
  - Specialisterne
  - AspIT

Litteratur

- **Aspergers Syndrom** af Tony Attwood
- **M for Autisme** af Vicky Martin
- **Ung med autisme** af Anne Vibeke Fleischer og Jeanette Ringkøbing Rothenborg
- **Problemskabende adfærd ved udviklingsforstyrrelser eller udviklingshæmning** af Bo Hejlskov Elvén
- **Aspiens hemmelige bog om uskrevne sociale regler** af Jennifer Cook O'Toole
- **Én fod ude – én fod inde** af Tony Attwood
- **En overlevelsesguide for børn med autismespektrumforstyrrelser** af Elizabeth Verdick og Elizabeth Reeve
- **Skal jeg fortælle dig om Aspergers syndrom?** Af Jude Wilton
- **Skal jeg fortælle dig om infantil autisme?** Af Jude Wilton
- **Autisme og Aspergers syndrom – en introduktion** af Uta Frith
- **Kvinder og piger med Aspergers** af Camilla Rau Petersen og Elisabeth Christensen